

PROKURATUUR

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
info@justdigi.ee

Teie: 01.05.2026 nr 8-1/3534-1

Meie: 07.05.2026 nr RP-1-6/26/4435

Arvamus kriminaalmenetluse seadustiku ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõule

Lugupeetud justiits- ja digiminister

Prokuratuur tänab võimaluse eest anda arvamus kriminaalmenetluse seadustiku ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõule.

Prokuratuuri hinnangul vajaks kõnealuse KrMS eelnõu sõnastus täpsustamist, kuivõrd pakutud tekst võib sisaldada vastuolusid ning olla raskesti jälgitav.

Eelnõu seletuskirjas käsitletakse andmesäilitamise ja andmesäilitamise määruste esitamise ja täitmise küsimusi, samas keskendub eelnõu eelnevaga seotud tunnistustele. Seejuures jääb ebaselgeks määruste ja tunnistuste omavaheline seos, mis näib olevat KrMS-i tulevases regulatsioonis sisuliselt käsitlemata. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/1543 (edaspidi määrus nr 2023/1543) artikli 4 lõikest 6 ning artikli 8 lõikest 1 loogikast tuleneb, et tegemist on erinevate dokumentidega, kuid nende kasutamist ei ole eelnõu sätetes ega seletuskirjas piisava selgusega avatud. Samuti oleks vajalik seletuskirjas täpsustada, et kõnealused tunnistused on määruse nr 2023/1543 I lisa ja II lisa.

Eeltoodust tulenevalt on raskendatud eelnõus kajastatud regulatsioonist arusaamine ning ei ole selge, kuidas määrused ja tunnistused peaksid Eesti ametiasutuste vahel liikuma. Näiteks tekib küsimus, kas asutustevaheline suhtlus toimub kirjalike taotluste kaudu, mille lõpptulemuseks on määrus või toimub asutuste vaheline suhtlus tunnistuse kaudu. Määruste/tunnistuste esitamise menetlusse on kaasatud uurimisasutused, prokuratuur ja kohus, kuid asutuste omavahelist suhtlust ei ole eelnõus selgelt reguleeritud.

Lisaks vajaks täpsustamist eelnõu § 489⁶⁰ lõike 1 ja § 489⁶¹ lõike 1 sõnastus, mille kohaselt kinnitab tunnistuse prokuratuur. Eelnõust ega seletuskirjast ei ole üheselt arusaadav, mida „kinnitamine“ selles kontekstis tähendab – kas see eeldab näiteks allkirja lisamist ja kui jah, siis millisele dokumendile (määrusele või tunnistusele).

Sarnane ebaselgus esineb ka eelnõu § 489⁶⁰ lõike 2 ja § 489⁶¹ lõike 2 puhul, milles on sätestatud loa andmine vastavalt kohtu või prokuratuuri poolt. Täpsustamist vajab, mida loa andmine konkreetselt hõlmab: kas tegemist on pelgalt formaalse kinnitusega (nt allkiri) või sisulise

RIIGIPROKURATUUR

Wismari 7 / 15188 TALLINN / 694 4400 / info@prokuratuur.ee / www.prokuratuur.ee
Registrikood 70000906

otsustusega (nt määruse tegemine) ja kas seda võib teha pealdisega, ning millisele dokumendile (määrusele või tunnistusele) see luba lisatakse.

Täiendavalt juhib prokuratuur tähelepanu järgmistele küsimustele ja ebaselgustele:

1. § 489⁵⁸ puhul jääb arusaamatuks, miks viidatakse mitmele erinevale määruse artiklile. Võiks kaaluda, kas oleks piisav ja selgem sõnastada, et määruse nr 2023/1543 artikli 3 lõikes 17 sätestatud täitvaks asutuseks on Riigiprokuratuur. Selliselt oleks otsekohalduva määruse rakendamine arusaadavam ja seotud määruse teksti kaudu kõigi artiklitega.
2. Eelnõus ja seletuskirjas puudub säte § 489⁵⁹, kuigi olemas on 489⁵⁸ ja 489⁶⁰. Seletuskiri ei anna selgitust, miks ülalnimetatud 59 on välja jäetud.
3. Eelnõu § 489⁶⁰ lõike 1 kolmandas lauses ja § 489⁶¹ lõike 1 kolmandas lauses on sätestatud, et kohtumenetluses teeb tunnistuse kohus. Samas sättes on 1. lauses prokuratuuri ja uurimisasutuse puhul kasutatud fraasi „esitama“. Ei ole üheselt selge, kas „tegemine“ ja „esitamine“ tähistavad samasisulist toimingut või erinevaid need olukorrad kuidagi omavahel. Kui tegemist on sama sisuga tegevusega, oleks soovitatav kasutada läbivalt ühtset terminoloogiat.
4. Tuleks üle vaadata eelnõu § 489⁶⁰ lõike 3 sõnastus, mille lõpus viidatakse tunnistuse koostajale. Sätte sisust nimelt ei selgu üheselt, kes konkreetset on koostaja. Eelnõus on tegevustest tulenevalt asutustel erinevad rollid (esitaja, tegija, taotleja, kinnitaja ja loa andja) ja selguse huvides võiks rollide ja nende ülesannete jaotus olla üheselt määratletud.

Prokuratuur märgib, et seletuskirjas ei ole käsitletud Eesti kriminaalmenetluses praegu aktuaalset teemat seoses sideandmetega. Seoses sellega tekib küsimus, kuidas suhestub kavandatav regulatsioon Riigikohtu praktikaga (nt Riigikohtu kriminaalkolleegium 20.03.2026.a otsus nr 1-23-1551, p 26), mille kohaselt peab kohtumenetluses olema võimalik selgelt eristada, millised andmed on säilitatud õiguspäraselt ning millised isiku põhiõigusi rikkudes. Sellest lähtudes on oluline hinnata, kas ja kuidas tagab eelnõu, et andmete töötlemine ja edastamine toimub kooskõlas kehtiva kohtupraktika ning põhiõiguste kaitse nõuetega. Prokuratuuri hinnangul on määruse nr 2023/1543 rakendamisel vajalik tagada, et teenuseosutajad tegutsevad edaspidi selgel ja kehtival õiguslikul alusel. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus välisriigi tunnistuse alusel edastatakse välisriikide kriminaalmenetlustesse andmeid, mida Eesti kriminaalmenetluses ei oleks lubatud tõendina kasutada.

Juhul kui sideandmete säilitamist puudutavat regulatsiooni ei ole kavas muuta või täpsustada, oleks põhjendatud seletuskirjas selgitada tekkinud olukorda ning anda ülevaade, kuidas on tagatud kavandatava regulatsiooni kooskõla riigisisese õiguse ja kohtupraktikaga.

Samuti puudub seletuskirjas analüüs selle kohta, miks on prokuratuur määruse kohaselt käsitletav täitva asutusena ka olukorras, kus küsimus puudutab sisuandmete väljastamist. Eesti kriminaalmenetluse kontekstis on sideandmete (ja eriti sisuandmete) väljastamine üldjuhul seotud kohtuliku kontrolliga ning eeldab kohtu luba, mis tagab põhiõiguste kaitse. Seetõttu tekib küsimus, kuidas on põhjendatud, et kavandatava regulatsiooni kohaselt täidab analoogset funktsiooni prokuratuur, ilma et seletuskiri selgitaks, kuidas selline pädevusjaotus suhestub Eesti kehtiva menetluskorra ja põhiseaduslike nõuetega. Ilma vastava analüüsita jääb ebaselgeks, kas kavandatav regulatsioon tagab piisava kohtuliku kontrolli ja põhiõiguste kaitse. Seetõttu oleks vajalik seletuskirjas selgelt põhjendada valitud pädevusjaotust ning selle vastavust kehtivale õiguskorrale.

Samuti on oluline arvestada koolitusvajadusega, mida uus regulatsioon paratamatult kaasa toob. Kavandatavad muudatused mõjutavad uurimisasutuste, prokuratuuri, kohtute ning ka erasektori töökorraldust, mistõttu on vajalik kõigi asjakohaste osapoolte õigeaegne teavitamine. Efektive rakendamise tagamiseks oleks põhjendatud organiseerida koolitused, mille käigus selgitatakse uue regulatsiooni sisu ja praktilist toimimist. See aitab tagada, et kõik menetluses osalejad

mõistavad oma rolli ja kohustusi ning suudavad uut süsteemi ühtselt ja korrektselt rakendada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Astrid Asi
riigi peaprokurör